

ATITUDINEA AUTORITĂȚILOR HABSBURGICE FAȚĂ DE EMIGRĂRILE DIN TRANSILVANIA REFLECTATĂ ÎN CÂTEVA DOCUMENTE DE ARHIVĂ

Mircea POPA

Caracteristică secolului al XVII-lea, din punct de vedere al emigrărilor, este amploarea pe care acest fenomen l-a cunoscut în Transilvania. Prigonirile de ordin religios, economic, politic din partea regimului habsburgic au provocat un val mare de emigrări din Transilvania spre Moldova și Muntenia, fenomen ce a determinat Curtea de la Viena să ia o serie de măsuri pentru stăvilirea acestor emigrări.

"Pribegia iobagilor, pustiirea satelor luase proporții așa de mari încât primejduia economia țării. Se primejduia cu deosebire sursa principală de venit a statului: dările. Pribegia, pustiirea, sărăcia scădeau baza fiscalității, reduceau numărul contribuabililor, capacitatea lor de plată. Trebuia neapărat găsite remedii pentru a opri procesul, pentru a întări acea sursă principală de venit a statului care era iobagul contribuabil"¹

Astfel, numărul mare al fugarilor atrage atenția Curții vieneze încă din 1739, aceasta fiind nevoită să ordone Guvernului Transilvaniei stăvilirea acestor emigrări².

În deceniile 6, 7 ale secolului al XVIII-lea se iau ample măsuri, recurgându-se la sancțiuni severe și concesii parțiale, inclusiv în domeniul religios³. Astfel, în 1756 sunt amenințați cu spânzurătoarea cei care vor îndrăzni să treacă în Țara Românească⁴.

În primăvara anului 1761 se întreprinde o sălbatică represiune împotriva răsculaților conduși de Sofronie⁵.

În 1765, luându-se măsuri severe pentru a opri exodul, se ordonă împușcarea și incinerarea unor fugari peste munți, iar în anul următor se decretează noi măsuri pentru împiedicarea dezertorilor din armată⁶.

---

1. David Prodan, *Din istoria Transilvaniei. Studii și evocări*, București, 1991, p. 28.

2. Vasile Ionaș, *Fuga țăranilor de pe moșii oglindită în documentele păstrate la filiala arhivelor statului*, jud. Hunedoara, în Sargetia, XVIII-XIX, p. 22.

3. Louis Roman, *Așezarea statornică a românilor transilvăneni în Țara Românească (1739-1831)*, în Studii. Revista de Istorie, tom 24, nr. 5, 1971, p. 906.

4. *Ibidem*.

5. *Istoria României*, vol. III, București, 1964, p. 425.

6. N. Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, București, 1902, p. 278-279.

În vara anului 1759 se condece ortodocșilor recunoașterea existenței legale a confesiunii, se numește în același an, un episcop al neuniților ardeleni (pus în scaun doar în 1761, odată cu reprimarea răscoalei lui Sofronie), dar, în același timp, se iau măsuri pentru întărirea bisericii greco-unite⁷.

Prin înființarea regimentelor de grăniceri, li se acordă acestora anumite avantaje, dar silindu-l cu unirea și introducând între obligațiile nou create oprirea emigrărilor din Transilvania⁸. Dar emigrări au avut loc chiar în rândul grănicerilor; astfel, pentru a zădărnici contactul între grănicerii fugiți și cei rămași, se ordonă un control strict al corespondenței și al legăturilor dintre trei țări române⁹.

Se interzice, pentru a preveni emigrarea, chiar vânzarea vitelor și cumpărarea de cai cu care bejenarii ar fi putut trece munții. Vecinii celor fugiți vor fi pedepsiți, averea fugarului va fi sechestrată iar copii și soția lui vor fi goniți din satele grănicerești. În caz de fugă se vor trage clopotele, întregul sat fiind obligat să-l urmărească pe fugar¹⁰.

Primul ordin al Gubernului Transilvaniei adresat Tablei continue a comitatului Hunedoara la 27 noiembrie 1765, cuprinzând măsuri ce trebuie luate pentru împiedicarea fugii locuitorilor de pe domenii, se arată că este nevoie ca slujbașii comitatului să manifeste mai multă sollicitudine față de iobagi. Rescriptul regesc cere autorităților comitatelor și scaunelor să ia măsuri pentru prevenirea fugii care provoacă mari daune tezaurului regesc. În ordin se arată că este necesar ca bunurile rămase să fie conscrise iar restanțele de impozit să fie plătite de cei care folosesc aceste bunuri¹¹.

La 28 februarie 1769, printr-un alt Ordin al Gubernului Transilvaniei se recomandă, ca o metodă de stăvilire a fugii, orgnizarea trupelor de grăniceri, la care comitatul este chemat să-și dea concursul. Pentru a cunoaște situația exactă, trebuie trimise periodic tabele la Gubernium și rapoarte cu urmările luate. Ordinul gubernial consideră că este important să se cunoască vânzările de bunuri imobile și mobile făcute de unii locuitori care ar putea avea intenții de fugă. Bunurile acestora trebuiau să fie estimate la justa lor valoare pentru a se ști dacă nu cumva le-au vândut cu gândul să fugă¹².

În vederea stopării fenomenului emigraționist este ordinul gubernial emis în urma finalizării anchetei din districtul Făgăraș, din 30 martie 1770¹³. Ordinul arată că, de-a lungul vremii, au fost publicate mai multe patente imperiale pentru stăvilirea emigrării. Sunt amintite, între acestea, Patenta din 3 martie 1764, repetată prin Circulara din 5 octombrie 1767, prevăzând plata unei amenzi pe seama comunităților sătești ai căror membrii emigrau și Rezoluția din 5 decembrie 1767 prin care se mărea de la 5 la 10 ani închisoare, pedeapsă pentru instigatorii la fuga de pe domenii. Potrivit aceluiași ordine imperiale se instituie recompensa de un galben

7. David Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, București, 1967, p. 123.

8. *Istoria României*, p. 429.

9. Carol Gollner, *Regimentele grănicerilor din Transilvania 1764-1851*, București, 1973, p. 115.

10. *Ibidem*.

11. Arhivele Statului Deva, fond *Prefectura județului Hunedoara*, dos. 37/1765, f. 1-2.

12. *Ibidem*, dos. 32/1769, f. 1-2.

13. *Ibidem*, dos. 30/1770, f. 1-3.

pentru prinderea fiecărui individ ce a încercat să fugă. Ordinele anterioare au fost republicate prin Decretul regal din 1 decembrie 1769, după încheierea anchetei din districtul Făgăraș. Se cere militarilor, slujbașilor provinciali și domeniiali să urmărească atenți orice indicii de fugă și să le raporteze tablelor continue ale comitatelor: înstrăinarea unei părți sau a tuturor bunurilor unor locuitori, rămânerea necultivată a ogoarelor.

Preoților să le fie promise recompense de un galben sau 5-6 florini pentru denunțarea fugarilor.

Deoarece se știe că părăsirea satelor nu poate avea loc fără ca ceilalți locuitori să observe, sătenii rămași să fie obligați, timp de 5 ani, la plata capitației datorate de fugari. Pedepsa de mai sus va fi aplicată în cazul în care nu se va putea dovedi că fugarul s-a așezat undeva, în cuprinsul Transilvaniei. Deoarece s-a constatat că, în numeroase cazuri, lipsa terenului de cultură îndeamnă la fugă, autoritățile provinciale să ia măsuri de cultivare a pământului în trei hectare.

Printr-un ordin al Guberniului Transilvaniei din 30 mai 1770 se cere ca, de acum înainte, tabelele cu cei fugiți să nu se mai transmită trimestrial ci în fiecare lună. Să se trimită date precise despre cei care au fugit în afara Transilvaniei, despre cei care s-au întors. Cei care se întorc să furnizeze date despre situația politică a locurilor din care se întorceau¹⁴.

Forțând trecerea frontierei, unii țărani au dezarmat chiar posturile de graniță. Sunt arestați grăniceri români bănuți că s-a pregăti să fugă în Țara Românească în 1766, iar în anul următor, fuga grănicerilor din Regimentul 1 Român crește îngrijorarea pentru autoritățile habsburgice¹⁵. Acest lucru determină autoritățile ca, printr-un ordin al Guberniului Transilvaniei din 12 iunie 1771, să interzică să se mai lase arme la îndemâna țăranilor fiindcă, de multe ori, ei amenință străjile cu aceste arme în scopul de a fugi. Excepție vor face cei care păzesc viile, vânătorii cu ocazia vânătorilor și paznicii nobililor. Pe viitor, fugarii ce vor fi prinși cu arme să fie aspru pedepsiți¹⁶.

Print-un alt ordin, din 23 iulie 1771, se cere funcționarilor și nobililor să nu mai elibereze supușilor scrisori de liberă trecere (passuales), deoarece muți s-au folosit de acestea pentru a emigra. Fie că este vorba de a merge la munci agricole, fie pentru comerț, scrisorile de liberă trecere să fie date cu toată precauția și specificarea locului de origine, a celui în cauză, mai ales când este vorba de contribuabili de condiție plebee. Se interzice ca aceste scrisori de liberă trecere să fie eliberate unei familii întregi, pentru ele eliberându-se numai dacă pleacă în Ungaria sau Banat, dar nu și pentru Moldova sau Țara Românească¹⁷.

Dar, cu toate măsurile luate, emigrările vor continua până târziu, în secolul al XIX-lea, datorită faptului că reformele luate au fost zădărnice de rezistența nobililor. Ca dovadă, în acest sens, sunt și actele cancelariei muntene care emite între 1764 și 1783, trei așezăminte domnești referitoare la "ungureni" (1764, 1776, 1783)¹⁸.

14. *Ibidem*, dos. 71/1770, f. 1.

15. C. Gollner, *op. cit.*, p. 116.

16. Arhivele Statului Deva, fond Prefectura județului Hunedoara, dos. 77/1771, f.1.

17. *Ibidem*, dos. 234/1771, f.1.

18. L. Roman, *op. cit.*, p. 904.

**THE ATTITUDE OF THE HABSBURG AUTHORITIES OUTSIDE OF THE
TRANSYLVANIAN EMIGRATIONS REFLECTED IN
SOME ARCHIVES DOCUMENTS**

Abstract

The article is based upon some documents lay at the Deva State Archives. These documents are referred to the measures took by the authorities in the view of stopping or at least to reduce the number of emigrants from Transylvania to Moldavia and Wallachia.

The Wien Court, since 1739, is orderring to the Transylvanian Government to dam up these emigrations. Among the measures took by them we remaind here: the organization of the frontier guard's troop, jail for the instigators at run, money reward for runners'denuntion and so forth.

With all these measures, the phenommna will be continue in the next decade, delaying also in the next century.